

บทที่ 5

บทสรุปและ เสนอแนะ

ในระบบการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายไทย ผู้ที่มีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ คือ พนักงานอัยการ และผู้เสียหาย โดยต่างมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีได้อย่าง เป็นอิสระแก่กัน และมีขั้นตอนการตรวจสอบฟ้องหรือกลั่นกรองมูลคดีที่ต่างกัน

โดยเหตุที่สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายตามกฎหมายไทยนั้นมีลักษณะ กว้าง กล่าวคือนอกจากจะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเองโดยลำพังแล้ว ยังอาจร้องทุกข์เพื่อให้ พนักงานอัยการดำเนินคดีให้ หรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ หรือแม้จะร้องทุกข์ให้ พนักงานอัยการดำเนินคดีให้แล้วก็ยังอาจนำคดีมาฟ้องเองต่างหากอีกได้ หรือแม้แต่คดีที่ได้ร้อง- รทุกข์ไว้ที่พนักงานอัยการได้มีคำสั่งไม่ฟ้องคดีไปแล้วผู้เสียหายก็ยังสามารถนำคดีมาฟ้องยังศาล ได้อีก และคดีที่ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องได้นี้ไม่จำกัดว่าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดต่อ แผ่นดิน ในกรณีที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 35 บัญญัติว่าโจทก์จะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ ทำให้มีการฟ้องคดีอาญา เพื่อผลในทางแพ่ง และเป็นเหตุให้มีคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์มาสู่ศาลเป็นจำนวนมาก คดีที่ราษฎร เป็นโจทก์นี้กฎหมายบัญญัติให้ศาลต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับรับฟ้องไว้พิจารณาเสมอ การไต่สวนมูลฟ้องจึง เป็นขั้นตอนการกลั่นกรองมูลคดีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการดำเนินคดี อาญาที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้กว้างมากเช่นตามกฎหมายไทย โดยจะทำหน้าที่เป็น หลักประกันว่าบุคคลจะไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้โดยง่าย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้พบปัญหาข้อขัดข้องที่ ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การไต่สวนมูลฟ้องสามารถทำหน้าที่ตรวจสอบหรือกลั่นกรอง มูลคดีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังจะได้นำมาสรุปและ เสนอแนะดังต่อไปนี้

1. บทสรุป

1.1 เกี่ยวกับความมุ่งหมายของการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ราษฎรอาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ใน 2 ลักษณะคือ อาจเป็นโจทก์ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) หรืออาจเป็นโจทก์ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) ก็ได้

สำหรับการเป็นโจทก์ฟ้องคดีโดยราษฎรของประเทศไทยนั้นมีลักษณะ เป็นการฟ้องคดีตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) โดยผู้เสียหายที่จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง (ผู้เสียหายที่แท้จริง) ประการหนึ่งนอกจากนั้นยังรวมถึงบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 4, 5, 6 (ผู้มีอำนาจจัดการแทน) อีกประการหนึ่งด้วย ทั้งนี้ไม่มีข้อจำกัดว่าจะ เป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดต่อแผ่นดิน เว้นเสียแต่ว่าความผิดต่อแผ่นดินบางฐานซึ่ง โดยสภาพและ เจตนารมณ์ของกฎหมายถือได้ว่ารัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เอกชนจึงไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้แม้ว่าตามความเป็นจริงตนจะได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำอันเป็นความผิดฐานนั้นก็ตาม เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก หรือพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ เป็นต้น นอกจากนั้นสิทธิในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายยังถูกจำกัดลงโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายในบางกรณี เช่น เป็นคดีอุทลุม, คดีอาญาซึ่งผู้เสียหายถอนฟ้อง, กรณีที่สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับตามมาตรา 39 และคดีที่โจทก์ขาดนัดพิจารณา เป็นต้น การให้สิทธิผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้คือ

- (1) เนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้ได้รับผลร้ายหรือความเสียหายจากการกระทำผิดโดยตรง จึงควรเป็นผู้ที่เฝ้าระวังรักษาความเสียหายด้วยตนเอง
- (2) ต้องการให้มีการถ่วงดุลอำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ผู้เสียหายย่อมฟ้องคดีดังกล่าวได้
- (3) เหตุผลในทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากราษฎรสามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้นับแต่สมัยสุโขทัยมาแล้ว และอิทธิพลนี้ก็ได้วิวัฒนาการตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ ผู้เสียหายหรือราษฎรจึงยังคงมีอิทธิพลในการควบคุมอาชญากรรมอยู่

(4) เหตุผลทางอุดมการณ์รวมทั้งแนวความคิดของนักปรัชญาและนักนิติศาสตร์ กล่าวคือ นักนิติศาสตร์ของไทยในสมัยที่มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาส่วนใหญ่ว จบการศึกษามาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ให้สิทธิราษฎรฟ้องคดีอาญาได้

(5) เหตุผลของการปกครองประเทศ เพราะในระหว่างที่มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยซึ่งให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน ดังนั้นอำนาจการฟ้องคดีอาญาจึงจำเป็นต้องสงวนไว้เพื่อแสดงถึงการมีสิทธิและเสรีภาพอันเป็นสิทธิขั้นมูลฐานและยังสอดคล้องกับหลักนิติธรรม (rule of law) อีกด้วย

อย่างไรก็ดี แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษ โดยที่มีการฟ้องคดีอาญาโดยราษฎรเช่นเดียวกัน แต่ในหลักการและเหตุผลนั้นแตกต่างกัน กล่าวคือดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการให้สิทธิราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยนั้น เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) แต่การดำเนินคดีอาญาโดยราษฎรของประเทศอังกฤษนั้น เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวความคิดที่ว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของประชาชน เนื่องจากประชาชนทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมหรือรัฐ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นประชาชนทุกคนจึงมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องอยู่ด้วย หน้าที่ป้องกันคดีอาญาเป็นหน้าที่ของประชาชน เพราะฉะนั้นบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ก็ตาม สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้โดยถือเป็นการฟ้องคดีในนามของแผ่นดิน แต่เนื่องจากการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชนของประเทศอังกฤษดังกล่าวจะต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดี ดังนั้นแม้เอกชนจะมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ แต่เนื่องจากตำรวจมีหน้าที่ต้องดำเนินการอยู่แล้ว เอกชนจึงมักใช้วิธีร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจและให้ตำรวจเป็นผู้ดำเนินคดี การฟ้องคดีโดยเอกชนจึงมีน้อยและมีได้กว้างขวางมากดังเช่นของไทย จากแนวคิดและลักษณะของการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยราษฎรดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรที่จะเรียกกระบวนการดำเนินคดีอาญาโดยราษฎรของประเทศไทยว่า เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย จึงจะถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงมากกว่า และมาตรา 2(4) ก็ได้มีบทนิยามศัพท์คำว่า "ผู้เสียหาย" ไว้แล้วว่าหมายถึงผู้ใดบ้าง คงมีแต่เพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องเท่านั้นที่ใช้คำว่า "ราษฎรเป็นโจทก์" ในความหมายของ "ผู้เสียหายเป็นโจทก์"

เพราะฉะนั้นจึงสมควรแก้ไขถ้อยคำในมาตรา 162(1) และ 165 เสียเพื่อให้สอดคล้องและเป็นระบบเดียวกันทั้งประมวล

ในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายดังกล่าว กฎหมายบัญญัติให้มีกระบวนการหนึ่งขึ้นเพื่อทำการกลั่นกรองมูลคดีที่โจทก์นำมาฟ้องคือ กระบวนไต่สวนมูลฟ้อง

การไต่สวนมูลฟ้อง (Committal Proceeding หรือ Preliminary Hearing หรือ Preliminary examination) เป็นกระบวนการตรวจสอบหรือกลั่นกรองมูลคดีที่โจทก์นำมาฟ้องในขั้นก่อนการพิจารณาตัดสินของศาล ซึ่งกระทำโดยผู้พิพากษา เพื่อกลั่นกรองฟ้องที่ไม่มีมูลหรือขาดพยานหลักฐานสนับสนุน และเพื่อคุ้มครองจำเลยจากการกล่าวหาที่ปราศจากมูลความผิด การไต่สวนมูลฟ้องจึงมีลักษณะทั้งการสอบสวนและทั้งการพิจารณา แต่มิใช่การสอบสวนและมีใช้การพิจารณาตัดสินของศาลเพราะในขั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้โจทก์เพียงแต่ นำพยานหลักฐานมาสืบแสดงให้ศาลเห็นถึงมูลคดีที่นำมาฟ้อง (Prima facie) เท่านั้น ไม่ต้องพิสูจน์จนสิ้นสงสัย (Prove beyond reasonable doubt) อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบมูลคดีที่กระทำโดยศาลในขั้นก่อนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลก็อาจมิใช่การไต่สวนมูลฟ้องเสมอไป เช่น การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน (investigation judge) ในเยอรมัน ศาลสอบสวน (Les jurisdiction d'instruction) ในฝรั่งเศส และผู้พิพากษาไต่สวน (giudice istruttore) ในอิตาลี เหล่านี้เป็นเพียงการสอบสวนอย่างหนึ่งเท่านั้น มิใช่การไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถึงกระนั้นการไต่สวนมูลฟ้องก็มีใช้กระบวนการตรวจสอบมูลคดีของประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยราชฎรงดัง เช่น ประเทศอังกฤษและไทยเท่านั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกับประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และอิตาลี ก็มีการตรวจสอบหรือกลั่นกรองมูลคดีโดยการไต่สวนมูลฟ้องคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เช่นกัน เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการไต่สวนมูลฟ้อง เป็นกระบวนการตรวจสอบหรือกลั่นกรองมูลคดีทั้งในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และในคดีที่ราชฎรงเป็นโจทก์

สำหรับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราชฎรง (ผู้เสียหาย) เป็นโจทก์ของไทยนั้น ได้รับอิทธิพลและแนวคิดเรื่องนี้มาจากประเทศอังกฤษ ปรากฏจากหลักฐานว่าได้เริ่มมีการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราชฎรงเป็นโจทก์ตั้งแต่สมัยที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ตลอดมาจนกระทั่งมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลับปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราชฎรงเป็นโจทก์ตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้นมีความมุ่งหมายในประการสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

(1) เพื่อเป็นหลักประกันและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลยผู้ถูกฟ้องว่าจะไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาหรือต้องได้รับความเดือดร้อนลำบากจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญา โดยปราศจากการกลั่นกรองของเจ้าพนักงานของรัฐในเบื้องต้นเสียชั้นหนึ่งก่อนว่าคดีมีพยานหลักฐานสนับสนุนเพียงพอที่จะให้เขาตกเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลต่อไป ทั้งนี้เพราะอำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของราษฎรตามกฎหมายไทยนั้น กว้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับอำนาจในการฟ้องคดีของราษฎรตามกฎหมายต่างประเทศ เช่น อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส กล่าวคือ กฎหมายมิได้จำกัดประเภทของคดีที่ราษฎรมีอำนาจฟ้องได้ ไม่จำกัดว่าคดีนั้นจะต้องผ่านกระบวนการสอบสวนโดยเจ้าพนักงานของรัฐมาก่อน และราษฎรผู้เป็นโจทก์ไม่จำเป็นต้องวางเงินประกัน หรือเสียค่าธรรมเนียมเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการฟ้องคดีของตนดัง เช่น การฟ้องคดีอาญาโดยราษฎรตามกฎหมายอังกฤษ เยอรมัน และฝรั่งเศสด้วย เพราะฉะนั้นจึงต้องกำหนดให้การไต่สวนมูลฟ้อง ทาหน้าที่กลั่นกรองคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์เสียชั้นหนึ่งก่อน

(2) เพื่อป้องกันมิให้คดีขึ้นสู่ศาลโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้เพราะปัจจุบันปรากฏว่ามีการกระทำผิดอาญานับครั้งไม่ถ้วน มีคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลมากจนเป็นภาระหนักที่ศาลจะต้องพิจารณาพิพากษา การไต่สวนมูลฟ้องจึงมีส่วนช่วยป้องกันมิให้เกิดมีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลโดยไม่จำเป็น อันเป็นผลให้ศาลมีเวลาที่จะเร่งรัดพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็วอีกด้วย

1.2 เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ รวมตลอดถึงบทบาทในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของโจทก์และจำเลย โดยสรุปเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1.2.1 การดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาล

เพราะเหตุที่ฟ้องคดีอาญานคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการตรวจสอบหรือกลั่นกรองมูลคดีจากองค์กรของรัฐ เพื่อเป็นหลักประกันแก่บุคคลผู้บริสุทธิ์ว่าเขาจะไม่ถูกฟ้องดำเนินคดีอาญาโดยปราศจากความจำเป็น และเหตุผลทางกฎหมายดังกล่าวแล้วข้างต้น ทำให้ศาลซึ่งถือเป็นองค์กรของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความเป็นกลางมากที่สุด และทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมมากที่สุดต้องเข้ามามีบทบาทในการทำหน้าที่ดังกล่าว

และกฎหมายก็ได้บัญญัติให้ศาลต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ก่อนที่จะมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาเสมอมานับแต่เริ่มมีการไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลโบรสิกา การไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลแขวง จนกระทั่งเป็นการไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลซึ่งจะต้องทำการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นในปัจจุบัน หลักที่ว่าศาลต้องสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ก่อนที่จะประทับฟ้องไว้พิจารณานั้น มีข้อยกเว้นอยู่เพียง 2 กรณี (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162(2)) ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าหลักดังกล่าวต้องตีความโดยเคร่งครัด เนื่องจากคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้นอาจเป็นคดีที่ยังไม่เคยได้รับการตรวจสอบหรือกลั่นกรองมูลคดีจากองค์การหรือเจ้าหน้าที่ใด ๆ ของรัฐมาก่อนเลย ข้อยกเว้นประการแรกคือ กรณีที่ราษฎรซึ่งเป็นโจทก์ยื่นคำร้องขอแก้ไขหรือเพิ่มเติมฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 163 ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลพินิจตามที่เห็นสมควรว่าจะอนุญาตให้มีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมฟ้องตามที่ขอหรือไม่และจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดีว่าศาลจะใช้ดุลพินิจไปทางใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องในลักษณะที่เพิ่มข้อหาใหม่โดยมีข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดเพิ่มขึ้นจากฟ้องเดิมแล้ว ศาลน่าจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนที่จะอนุญาตให้มีการเพิ่มเติมฟ้องเสมอ แต่หากเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องในรายละเอียดปลีกย่อยเช่นในเรื่องชื่อของผู้เสียหาย เช่นนี้ศาลน่าจะไม่ต้องสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนอนุญาตให้แก้ไขหรือเพิ่มเติมฟ้อง ข้อยกเว้นประการที่สองคือกรณีที่พนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยในข้อหาอย่างเดียวกันแล้วศาลจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนหรือไม่ก็ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีต้องมีชี้แต่เพียงว่าพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยแล้วเท่านั้น หากแต่ต้องเป็นกรณีที่พนักงานอัยการได้ฟ้องและศาลได้สั่งประทับฟ้องของพนักงานอัยการนั้นแล้วด้วย หากพนักงานอัยการยื่นฟ้องแล้วศาลสั่งอย่างอื่นตามมาตรา 161 หรือฟ้องถูกต้องแต่ศาลเห็นสมควรให้ไต่สวนคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้นก่อนตามมาตรา 162(2) ตอนท้าย เช่นนี้จะไม่เข้าข้อยกเว้น นอกจากนั้นที่ว่า "โดยข้อหาอย่างเดียวกัน" ก็ต้องตีความโดยเคร่งครัดด้วย กล่าวคือต้องเป็นกรณีที่เป็นการกระทำผิดกรรมเดียวกัน จำเลยคนเดียวกัน ในวันเวลาเดียวกัน ฐานความผิด คาบรยายฟ้องและคำขอท้ายฟ้องให้ลงโทษเป็นบทเดียวกัน เพราะฉะนั้นถ้าฟ้องของพนักงานอัยการเป็นฟ้องที่รวมการกระทำหลายอย่างซึ่งเป็นความผิดได้อยู่ในตัวเอง (เทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคท้าย) เมื่อราษฎรโจทก์ฟ้องความผิดใดผิดหนึ่งที่รวมอยู่ในฟ้องของพนักงานอัยการ แม้ฟ้องจะไม่เหมือนกันศาลก็ประทับฟ้องได้เลย เช่น พนักงานอัยการฟ้องข้อหาปล้นทรัพย์ ศาลสั่งมีมูล ราษฎรฟ้องจำเลยชุดเดียวกันนั้นในข้อหาชิงทรัพย์กรรมเดียวกัน เช่นนี้เข้า

ตามข้อยกเว้น แต่ถ้าศาลประทับฟ้องของพนักงานอัยการในข้อหาชิงทรัพย์ แต่ราษฎรโจทก์ฟ้องข้อหาปล้นทรัพย์ เช่นนี้ศาลน่าจะสั่งมีมูลได้เพียงในข้อหาชิงทรัพย์เท่านั้นและน่าจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้อง เฉพาะข้อหาที่สูงกว่าคือข้อหาปล้นทรัพย์ เพราะน่าจะถือไม่ได้ว่าเป็นข้อหาอย่างเดียวกัน และ เพราะ เหตุที่การตีความข้อยกเว้นของหลักที่ว่าศาลต้องสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้อง คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ก่อนที่จะประทับฟ้องไว้พิจารณา ต้องตีความโดยเคร่งครัด ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าแม้กรณีจะปรากฏว่าราษฎรโจทก์ได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกัน ศาลได้ไต่สวนมูลฟ้อง คดีมีมูลประทับฟ้องไว้แล้ว ต่อมาราษฎรโจทก์อื่น ๆ ได้เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยนั้นโดยข้อหาอย่างเดียวกันนั้นต่อศาลอีก กรณีที่น่าจะไม่เข้าข้อยกเว้นที่จะทำให้ศาลประทับฟ้องคดีหลังได้โดยไม่ไต่สวนมูลฟ้อง เสียก่อน และมีความเห็นว่าศาลควรไต่สวนมูลฟ้องคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ทุกคดี เพราะ เหตุที่ว่า การที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นให้ศาลไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์และพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยในข้อหาอย่างเดียวกันก็เพราะกรณีอาจเป็นที่สันนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่ามีมูล เพราะ ได้ผ่านการสอบสวนและการสั่งฟ้องจากพนักงานอัยการมาแล้วขั้นหนึ่ง (แม้ว่าในทางวิชาการแล้ว กระบวนการกลั่นกรองมูลคดีโดยการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและการสั่งคดีของพนักงานอัยการจะมีอาจเทียบเท่าหรือแทนที่การไต่สวนมูลฟ้องของศาลได้ก็ตาม) แต่คดีที่ราษฎรหลายคนต่างเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยคนเดียวกัน ในข้อหาเดียวกันนี้จะมีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ เป็นคดีที่อาจยังไม่เคยได้รับการกลั่นกรองมาก่อน เพราะฉะนั้นแม้ศาลจะไต่สวนมูลฟ้องจำเลยคนเดียวกัน กรณีนี้อาจเป็นไปได้ว่าโจทก์ในคดีหลัง ๆ อาจไม่เข้าผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือคดีนั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัวที่จำเลยได้ยอมความกับผู้เสียหายบางคน ทำให้สิทธิในคดีอาญามาฟ้องระงับไปแล้วก็เป็นได้ ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านี้ผู้เขียนเห็นว่าศาลน่าจะรู้ได้โดยการไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งในการไต่สวนมูลฟ้องนั้น กฎหมายก็มิได้กำหนดรูปแบบไว้ว่าจะต้องกระทำการสืบพยานมากนักน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นศาลจึงไม่จำเป็นต้องไต่สวนถึงลักษณะแห่งการกระทำผิดซึ่งได้ความแน่ชัดนั้นแล้วก็ได้ การที่ศาลเพียงแต่สอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นความเป็นผู้เสียหาย หรืออำนาจฟ้อง ฯลฯ เช่นนี้ก็สามารถถือเป็นการไต่สวนมูลฟ้องได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4775/2530 ซึ่งวินิจฉัยว่าการที่ศาลชั้นต้นสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสำเนาคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีก่อน และโจทก์แถลงรับว่าคำพิพากษาดังกล่าวนั้นถูกต้องก็ถือได้ว่าเป็นการไต่สวนมูลฟ้องแล้ว แต่อย่างไรก็ดีในการไต่สวนมูลฟ้องนั้น โจทก์ต้องนำพยานบุคคลมาสืบเสมอ ไม่ว่าจะ เป็นการนำสืบโดยศาลสอบถามพยานเองหรือทนายโจทก์เป็นผู้นำสืบก็ตาม

ในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาล กฎหมายได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการไต่สวนมูลฟ้องไว้ไม่เพียงก็มาตราในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162, 165 ถึง 171 มาตราที่มีความสำคัญและช่วยเสริมให้บทบัญญัติเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องที่กำหนดไว้เฉพาะในมาตรา 162, 165 ถึง 170 มีความครบถ้วน บริบูรณ์และใช้บังคับในทางปฏิบัติได้อย่างเรียบร้อยและได้ผลคือ มาตรา 171 ซึ่งบัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณาอนุโลมมาใช้กับการไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม ซึ่งในทางปฏิบัติได้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยเปิดเผยตามมาตรา 172 (แต่ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์มีมาตรา 165 วรรคท้ายบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วว่า เป็นสิทธิของจำเลยที่จะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ จึงไม่นำมาตรา 172 มาใช้บังคับกับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์) การสืบพยานและการเลื่อนคดี การสืบพยานเพิ่มเติมโดยผลการตามมาตรา 228

สำหรับการสืบพยานเพิ่มเติมโดยผลการของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 228 นั้น ในทางปฏิบัติไม่ค่อยกระทบกันโดยเหตุที่มีความเข้าใจกันว่ากฎหมายลักษณะพยานของไทยมาจากกระบบกล่าวหาของอังกฤษ เพราะฉะนั้นศาลต้องวางตัวเป็นกลาง การที่ศาลมาล่วงรู้ได้เองว่าใครน่าจะเป็นพยานในคดีได้จึงอาจไม่สมควรและเกิดข้อครหาได้ ฯลฯ ซึ่งผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับความเห็นดังกล่าวเนื่องจาก ผู้เขียนมีความเห็นพ้องกับแนวคิดที่ว่า ระบบการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา หรือไต่สวนโดยแท้ หากแต่ได้นำเอาข้อดีของทั้งสองระบบมาประยุกต์ใช้เข้าด้วยกันตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ประเทศไทยเองก็เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลควรจะมีลักษณะของการค้นหาความจริงในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เนื่องจากการค้นหาความจริงในระบบไต่สวนมีข้อดีคือ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด เพราะมิได้ค้นหาแต่เพียงพฤติการณ์ที่จะแสดงว่าผู้ต้องหากระทำผิดเท่านั้น หากแต่รวมถึงข้อเท็จจริงที่จะแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิด เช่น มีเหตุที่ผู้กระทำผิดอาจกระทำได้ หรือมีเหตุยกเว้นโทษด้วย เป็นต้น แต่หากเป็นการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาจะมีลักษณะของการค้นหาความจริงในระบบกล่าวหา เพราะเป็นระบบที่มีคู่ความ มีโจทก์-จำเลย มีการพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ เป็นต้น (ดังมีรายละเอียดซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 2 ข้อ 1.3) แต่ถึงกระนั้นก็ยังมิบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดเฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบอันเป็นลักษณะของการดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน เช่น การให้ศาลมี

อำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 การให้ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมโดยผลการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 การให้ศาลมีอำนาจสอบถามโจทก์-จำเลยหรือพยานคนใดได้ในระหว่างพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235 เป็นต้น ซึ่งการนำเอาข้อดีของระบบกล่าวหาและไต่สวนมาผสมผสานเข้าด้วยกันนี้จะทำให้คำพิพากษาของศาลมีผลใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น อีกประการหนึ่งคือการไต่สวนมูลฟ้องนั้นจัดได้ว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาในขั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งมีลักษณะทั้งการสอบสวนและทั้งการพิจารณา และดังที่ได้กล่าวแล้วว่าตามระบบกฎหมายไทยนั้น การดำเนินคดีอาญาในขั้นก่อนการพิจารณาของศาลมีลักษณะของระบบผสมที่ค่อนข้างไปในทางไต่สวน เพราะฉะนั้นเมื่อบทบัญญัติมาตรา 171 ใต้บัญญัติเปิดกว้างไว้แล้วจึงควรตีความกฎหมายในทางที่จะเปิดโอกาสให้ศาลได้ค้นหาความจริงมากขึ้นประการแรกคือ การนำบทบัญญัติเรื่องการสืบพยานเพิ่มเติมโดยผลการของศาลในระหว่างพิจารณาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 และการที่ศาลใช้อำนาจสอบถามโจทก์-จำเลยหรือพยานในระหว่างพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235 มาใช้ในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องด้วยซึ่งเป็นหลักที่ยอมรับกันในทางปฏิบัติว่าสามารถกระทำได้โดยปรากฏจากคำพิพากษาฎีกาที่ 1621/2506 ซึ่งวินิจฉัยว่า แม้โจทก์แถลงว่าหมดพยาน ศาลก็ยังมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาเอง เพื่อประกอบการวินิจฉัยศาลสั่งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ และตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1872/2527 วินิจฉัยว่า การที่ศาลชั้นต้นรับฟังคำเบิกความของพยานซึ่งเบิกความไว้ในคดีอื่นมาประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้นถือได้ว่าเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นทำการสืบพยานเพิ่มเติมโดยผลการ โดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดร้องขอเป็นอำนาจของศาลที่จะทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 ประกอบมาตรา 171 ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการนำมาตรา 228 และ 235 มาอนุโลมมาใช้ในการไต่สวนมูลฟ้อง เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติและหากจะเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นก็จะช่วยให้การไต่สวนมูลฟ้องได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีมากขึ้น

นอกจากการนำบทบัญญัติเรื่องการสืบพยานเพิ่มเติมของศาลโดยผลการระหว่างพิจารณาตามมาตรา 228 และการที่ศาลใช้อำนาจสอบถามโจทก์-จำเลยหรือพยานได้ในระหว่างพิจารณาตามมาตรา 235 แล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่าบทบัญญัติในชั้นพิจารณาอีกมาตราหนึ่งซึ่งหากศาลนำมาใช้ในการไต่สวนมูลฟ้อง จะช่วยให้ศาลได้ทราบข้อเท็จจริงในคดีมากขึ้น คือ บทบัญญัติที่ว่าด้วยการเรียกสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยวางหลักไว้ว่าในคำพิพากษาฎีกาที่ 128/2487 ว่า มาตรา 175 นั้น เป็นบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจศาลเพื่อให้ความสะดวกแก่พนักงานอัยการที่จะได้ใช้สำนวนการสอบสวนเป็นเครื่องมือในการว่าความ จึงได้บัญญัติว่าศาลจะ เรียกสำนวนการสอบสวนไปจากพนักงานอัยการได้ต่อเมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว การที่มาตรา 171 ไม่ให้นำมาตรา 175 มาอนุโลมใช้ในการไต่สวนมูลฟ้องนั้นหมายความว่าศาลไม่ถูกจำกัดอำนาจตามมาตรานี้เท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อศาลไม่ถูกจำกัดอำนาจตามมาตรา 175 แล้ว ศาลจึงสามารถใช้อำนาจตามมาตรา 228 เรียกพยานรวมทั้งสำนวนการสอบสวนมาประกอบการวินิจฉัยได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผู้เขียนเห็นพ้องด้วยกับแนววินิจฉัยของศาลฎีกาดังกล่าว เพราะ เป็นการตีความได้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา 171 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ช่วยให้อัยการในเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องที่กำหนดไว้โดยเฉพาะในมาตรา 162, 165 ถึง 170 มีความครบถ้วนบริบูรณ์ ใช้บังคับทางปฏิบัติด้วยความเรียบร้อยและได้ผลดี อีกทั้งยังช่วยให้อัยการได้รับทราบข้อเท็จจริง เกี่ยวกับคดีเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย การกลั่นกรองมูลคดีก็จะมีประสิทธิภาพตามไปด้วย และ เพราะ เหตุที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยรับรองหลักการให้ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยตามมาตรา 175 มาใช้กับการไต่สวนมูลฟ้องได้ดังกล่าวแล้วนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้น ถ้าปรากฏแก่ศาลว่าผู้เสียหายหรือโจทก์ในคดีนั้น ๆ เคยแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี หากศาลเห็นว่าสำนวนการสอบสวนดังกล่าวมีประโยชน์แก่การไต่สวนมูลฟ้อง ศาลก็ย่อมมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนนั้นมาเพื่อประกอบการไต่สวนมูลฟ้องได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวมิใช่การนำพยานหลักฐานอื่นมาขึ้นเทียบกันมาให้มีอิทธิพลเหนือศาล เพราะ เป็นแต่เพียงการเรียกมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งว่าคดีมีมูลหรือไม่เท่านั้น มิใช่ให้ศาลต้องถือข้อเท็จจริงตามสำนวนการสอบสวนนั้น ศาลมีดุลพินิจที่จะ เชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ สำหรับวิธีการที่ศาลจะได้สำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยคดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น อาจทำได้ 2 ทางคือ การให้ศาลเรียกมาเองประการหนึ่ง กับกรณีที่โจทก์-จำเลยขอให้ศาลเรียกมาอีกประการหนึ่ง ส่วนปัญหาที่ว่าถ้าให้ศาลเรียกสำนวนการสอบสวนมาได้แล้วจะเป็นอุปสรรคขัดขวางการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการนั้น ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยถึงวิธีแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวไว้ว่าในคำพิพากษาฎีกาที่ 1171/2514 ซึ่งเป็นคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยในฐานะนายจ้าง ของ จ. ผู้ขับรถชนรถโจทก์เสียหาย และในการพิจารณาคดีนั้นโจทก์อ้างสำนวนการสอบสวนคดีที่ จ. ต้องหาว่าขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้คนขับรถของโจทก์ตาย แล้วศาลหมาย

เรียกจากพนักงานอัยการ แต่พนักงานอัยการอ้างว่าคดีอยู่ในระหว่างสั่งจับผู้ต้องหา เป็นเอกสารลับทางราชการอันไม่ควรเปิดเผย และหากจับตัวผู้ต้องหาได้แล้วพนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจใช้ในการดำเนินคดี จึงไม่อาจส่งสำนวนตามหมายเรียกได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เมื่อศาลเห็นว่าสำนวนการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานที่ศาลจะต้องใช้ประกอบการพิจารณา เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดดำเนินไปด้วยความเที่ยงธรรมแล้ว ศาลย่อมไม่ฟังคำปฏิเสธของพนักงานอัยการ และสั่งให้ส่งสำเนาสำนวนการสอบสวนได้

ในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องนั้น โดยปกติการไต่สวนมูลฟ้องก็เพื่อที่ศาลจะมีคำสั่งประการเดียวว่าคดีมีมูลหรือไม่มีมูลเท่านั้น แต่เพราะเหตุที่มาตรา 171 กำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณามาใช้บังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม เพราะฉะนั้นจึงมีเหตุที่ศาลอาจมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างอื่นได้อีกนอกจากสั่งว่ามีมูลหรือไม่มีมูลเท่านั้น เช่น คำสั่งให้ยกฟ้องโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง (กรณีที่ศาลเห็นว่าการกระทำไม่เป็นความผิดอาญา หรือฟ้องโจทก์ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น โจทก์ไม่ใช้ผู้เสียหาย คดีไม่อยู่ในอำนาจศาลนั้น เป็นต้น) คำสั่งยกฟ้องเพราะโจทก์ขาดนัด และคำสั่งยกฟ้องโดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสืบ

คำสั่งยกฟ้องเพราะโจทก์ขาดนัดนั้นมีหลักเกณฑ์ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 บัญญัติไว้ ส่วนคำสั่งยกฟ้องโดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสืบนั้น ผู้เขียนเห็นว่าแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162, 165 ถึง 171 อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการไต่สวนมูลฟ้องจะมีได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้โดยตรง กรณีที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าวก็มีใช้การกระทำที่ปราศจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่าในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ หากโจทก์ไม่มาศาล โดยมีพฤติการณ์ที่แสดงให้ศาลเห็นว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสืบ ศาลก็สามารถมีคำสั่งยกฟ้อง โดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสืบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 22 เช่น ความคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 512/2514 วินิจฉัยว่า "ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โจทก์ขอเลื่อนคดีถึง 14 ครั้งในที่สุดศาลชั้นต้นเห็นว่าโจทก์ประวิงคดี จึงไม่อนุญาตให้เลื่อน แล้ววินิจฉัยว่าโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานมาแสดงให้เห็นถึงมูลความผิดของจำเลยได้ แล้วพิพากษายกฟ้องโจทก์" เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้การยกฟ้องโดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสืบ กับการยกฟ้องเพราะโจทก์ขาดนัด จะมีส่วนคล้ายคลึงกันโดยต่างก็เป็นการยกฟ้องในกรณีที่โจทก์ไม่มาศาลทั้งสองกรณี แต่เหตุที่ใช้อ้างและผลทางกฎหมายนั้น แตกต่างกัน โดยเหตุที่ผลของการยก

ห้อง โดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสนับสนุนผลรุนแรงกว่าการยกฟ้อง เพราะโจทก์ขาดนัดตามมาตรา 166 กล่าวคือ ถ้าเป็นการยกฟ้องโดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสู้บ โจทก์ขอให้ศาลทบทวนการไต่สวนมูลฟ้องใหม่ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 743/2511, 1793/2528) และจะนัดคดีมาฟ้องใหม่ก็ไม่ได้ไม่ว่าผู้ใดจะเป็นโจทก์ฟ้องก็ตาม โจทก์มีสิทธิแต่เพียงอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาดังกล่าวเท่านั้น กล่าวคือเป็นกรณีที่มีสิทธินัดคดีอาญามาฟ้องใหม่ระงับ ตามมาตรา 39 (4) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1382/2492, 743/2511) แต่หากเป็นการยกฟ้องโดยเหตุที่โจทก์ขาดนัด โจทก์สามารถร้องขอให้ศาลยกคดีขึ้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่ได้ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 เพราะฉะนั้นการที่ศาลจะมีคำสั่งยกฟ้องโดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสู้บ จึงควรกระทำเฉพาะในกรณีที่มีพฤติการณ์แห่งคดีแสดงให้เห็นเช่นนั้นจริง ๆ หากเพียงแต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าโจทก์ทราบนัดแล้วไม่มาศาลเท่านั้น ต้องถือว่าพฤติการณ์ยังไม่พอถือว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสู้บ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 14/2522) หรือหลังจากศาลมีคำสั่งยกฟ้องไปแล้ว โจทก์จึงได้มายื่นคำร้องว่าไม่จงใจขาดนัด เช่นนี้ศาลชอบที่จะไต่สวนและมีคำสั่งในประเด็นว่ามีเหตุสมควรหรือไม่เพียงใดที่มาไม่ได้ตามกำหนดนัด มิใช่ด่วนสั่งไปถึงว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสู้บ ทั้งที่ยังไม่มีเหตุผลสนับสนุนเพียงพอ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 195/2528)

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการดำเนินการกระบวนไต่สวนของศาลนี้ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะบัญญัติหลักเกณฑ์สำหรับศาลไว้เพียงเฉพาะในมาตรา 162, 165 ถึง 171 แต่บทบัญญัติมาตรา 171 ก็เป็นบทบัญญัติที่เปิดกว้างไว้ให้ศาลใช้ดุลพินิจที่จะนำบทบัญญัติในชั้นพิจารณาและชั้นสอบสวนมาอนุโลมใช้ในการดำเนินการกระบวนไต่สวนมูลฟ้องแล้ว เพียงแต่ปัจจุบันจากการศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกาพบว่า ศาลยังมีได้นำมาตรา 171 มาใช้มากเท่าที่ควรจะเป็น ทำให้การค้นหาความจริงเพื่อนำมาถ่วงดุลองว่าคดีมีมูลหรือไม่ยังไม่กว้างมากเท่าที่ควร บทบาทของการไต่สวนมูลฟ้องของศาลในอันที่จะเป็นหลักประกัน และให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงมีขอบเขตจำกัด ซึ่งเป็นจุดที่ควรได้รับความสนใจปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดในการดำเนินการคดีอาญาสากลที่จัดให้การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลมีลักษณะของการค้นหาความจริงในระบบไต่สวน เนื่องจากทำให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1.2.2 บทบาทของโจทก์ในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง

ในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง โจทก์มีหน้าที่ประการสำคัญคือต้องนำพยานมาสืบแสดงให้ศาลเห็นว่าคดีที่ตนนำมาฟ้องนั้น เป็นเรื่องที่มีมูลความผิดทางอาญาสมควรแก่การพิจารณาพิพากษาของศาลต่อไป ในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบแสดงถึงมูลคดีดังกล่าว บทบัญญัติว่าด้วยการไต่สวนมูลฟ้องมาตรา 162, 165 ถึง 171 มิได้บัญญัติไว้โดยตรง แต่โดยผลของบทบัญญัติมาตรา 171 จึงได้นำบทบัญญัติในชั้นพิจารณาคือมาตรา 226 มาใช้บังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม ซึ่งมาตรา 226 บัญญัติว่าให้สืบพยานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน ซึ่งกฎหมายอื่นที่บัญญัติเรื่องการสืบพยานก็คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่องพยานหลักฐานส่วนหนึ่ง

จากการศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา พบว่าหลักเกณฑ์การนำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมีดังข้อสรุปต่อไปนี้

(1) ในการไต่สวนมูลฟ้อง โจทก์ต้องนำพยานบุคคลมาสืบเสมอจะอ้างแต่เพียงสำนวนคดีอื่นไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามาเป็นพยานเท่านั้นไม่ได้หลักเกณฑ์ข้อนี้แม้จะไม่มีกฎหมายหรือคำพิพากษาศาลฎีกาบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าเกี่ยวกับเรื่องนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยพอเป็นแนวทางไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 604/2492 ว่า "คำพยานในสำนวนคดีแพ่ง แม้จะเป็นกรณีเกี่ยวเนื่องกัน แต่ก็ เป็นคดีต่างสำนวนกัน วิธีพิจารณาก็ต่างกัน จำเลยอาจมิได้ใช้สิทธิหรือเตรียมตัวอย่างในคดีอาญาที่ถูกไต่สวน จึงอาจเสียความยุติธรรม ทั้งไม่มีบทกฎหมายสนับสนุนให้กระทำดังนี้ โจทก์จะอ้างแต่คำพยานบุคคลในสำนวนแพ่งมาใช้ยันแก้จำเลยแทนพยานบุคคลที่จะต้องมาเบิกความในการไต่สวนพยานคดีอาญาได้ไม่ เพราะไม่ชอบด้วยวิธีไต่สวนคดีอาญา ซึ่งศาลจะต้องฟังคำพยานสำหรับในคดีนั้น ๆ การอ้างคำสำนวนคดีอื่นดังที่โจทก์กระทำมาจึง เป็นการไร้ผล เมื่อโจทก์ไม่ตั้งใจสืบพยานบุคคลด้วยแล้วก็ เป็นอันไม่มีพยานในวันสืบ..."

(2) โจทก์เท่านั้นที่มีสิทธินำพยานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยไม่มีสิทธินำพยานมาสืบในชั้นนี้ ได้แต่ยื่นเอกสารประกอบการซักค้านพยานโจทก์เท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นว่ากฎหมายมิได้บัญญัติห้ามศาลฟังพยานจำเลย เพราะฉะนั้นศาลจึงสามารถค้นหาความจริงจากพยานจำเลยได้ ทั้งนี้โดยบทบัญญัติมาตรา 228, 235 ประกอบมาตรา 171

(3) ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้น ท้าวมศาลถาม คำให้การจำเลย แต่มิได้ห้ามโจทก์-จำเลยแถลงรับข้อเท็จจริงกัน

(4) ในเรื่องบัญชีระบุงพยานชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น ผู้เขียนมีความ เห็นว่าแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่เป็นที่เห็นได้ว่า บทบัญญัติเรื่องการยื่นบัญชีระบุงพยานนั้น จะช่วยให้ประโยชน์แก่การไต่สวนมูลฟ้องใน 2 ประการ คือ เป็นประโยชน์แก่ศาลในการดำเนินการสอบสวนไต่สวนมูลฟ้อง และเป็นประโยชน์แก่จำเลยในการ เตรียมตัวเพื่อซักค้าน ทาลายความน่าเชื่อถือในพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาสืบแสดงว่าคดีมี มูล เพราะฉะนั้นจึงสมควรนำบทบัญญัติเรื่องการยื่นบัญชีระบุงพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งมาตรา 87(2) และมาตรา 88 มาอนุโลมใช้กับกระบวนไต่สวนมูลฟ้อง ทั้งนี้โดยอาศัย บทบัญญัติมาตรา 171 ประกอบด้วยมาตรา 226 แต่อย่างไรก็ดีการนำบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 87(2), มาตรา 88 มาอนุโลมใช้ในการไต่สวนมูลฟ้อง นี้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการไต่สวนมูลฟ้องด้วย กล่าวคือ ไม่ถือเป็นเรื่อง เกรงครัด ดัง เช่นการยื่นบัญชีระบุงพยานในคดีแพ่ง เช่น หากปรากฏว่าโจทก์มิได้ยื่นบัญชีระบุงพยานล่วงหน้า ก่อน 3 วัน แต่ในวันที่ศาลนัดไต่สวนมูลฟ้องนั้นเอง ก่อนเริ่มมีการไต่สวนมูลฟ้อง โจทก์ได้นำ พยานมาแล้วและได้ยื่นบัญชีระบุงพยานในวันนั้น ศาลก็น่าที่จะอนุญาตให้โจทก์นำพยานมาสืบได้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 124/2502 แต่หากโจทก์นำพยาน เข้าสืบจนหมดแล้วโดยมิได้ยื่นบัญชีระบุงพยานดังนี้ ศาลสามารถพิพากษายกฟ้อง เพราะโจทก์ไม่มี พยานหลักฐานมาสืบได้ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 114/2528 แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีความเห็น ว่าควรเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องเตือนให้โจทก์ยื่นบัญชีระบุงพยานให้ถูกต้องเสียก่อน เมื่อพบว่า ก่อนไต่สวนมูลฟ้องโจทก์ยังมีได้ยื่นบัญชีระบุงพยาน

อนึ่ง บัญชีระบุงพยานโจทก์แม้จะมีคำว่า "บัญชีพยานชั้นไต่สวนมูลฟ้อง" ก็จะได้ว่าเป็นการระบุงพยานเฉพาะแต่ในตอนไต่สวนมูลฟ้องไม่ได้ ต้องถือว่าโจทก์มีความประสงค์ จะอ้างอิงพยานหลักฐานในคดีนั้นตลอดทั้งเรื่องด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1512/2530)

และเนื่องจากโจทก์มีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาสืบให้ศาลเห็นว่าคดีมีมูล เพราะฉะนั้นหากโจทก์ไม่สามารถมาศาลในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องได้ จึงเป็นหน้าที่ของโจทก์จะต้อง ยื่นคำร้องขอเลื่อนคดี ซึ่งหากมีเหตุอันสมควรศาลก็จะสั่งเลื่อนคดีไป แต่ถ้าไม่มีเหตุอันสมควรศาล จะสั่งยกฟ้อง ผลของการยกฟ้องเป็นไปตามที่มาตรา 166 บัญญัติไว้ เพราะฉะนั้นจึงถือไม่ได้ว่า เป็นการยกฟ้องโดยที่ศาลได้วินิจฉัยชี้ขาดในความผิดที่ได้ฟ้องอันจะมีผลตามมาตรา 39 ซึ่งทำให

สิทธิภาคีอาญามาฟ้อง เป็นอันระงับ แต่เนื่องจากตามกฎหมายไทยนั้นโจทก์ในคดีอาญาอาจมีได้ ทั้งกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์และกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ดังนั้นผลของการยกฟ้อง เนื่องจาก โจทก์ขาดนัดตามมาตรา 166 จึงแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีคือ

(1) การยกฟ้องตามมาตรา 166 ในกรณีที่ราษฎรโจทก์ขาดนัด ถ้าเป็นคดีความผิดต่อแผ่นดิน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคท้าย บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า แม้ศาลยกฟ้องคดีดังกล่าวก็ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นอีก ส่วนถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น โจทก์ในคดีเดิมไม่อาจฟ้องจำเลยในเรื่อง เดียวกันนั้นอีกได้ โดยผลของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคท้าย ตอนต้น แต่ผู้เสียหาย อื่นที่ไม่ได้เป็นโจทก์ในคดีดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะ ไม่ถูกตัดสิทธิมิให้ยื่นฟ้องอีก เพราะวัตถุประสงค์ของการยกฟ้อง เนื่องจากโจทก์ขาดนัดคือ กฎหมายต้องการลงโทษโจทก์ที่ละ เลียดคดีที่ ตนนำมาฟ้อง นอกจากนั้นผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีอาญาเรื่องหนึ่งย่อมมีผล เฉพาะต่อ บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีนั้นเท่านั้น ผู้เสียหายอื่นเป็นบุคคลนอกคดีจึง ไม่ถูกกระทบกระ เทือนแต่ ประการใด

(2) หากศาลสั่งได้ส่วนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และ ต่อมามีการยกฟ้องในกรณีพนักงานอัยการโจทก์ขาดนัด เป็นกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 166 ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีนี้ไว้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าคดีที่พนักงานอัยการ เป็นโจทก์นั้นเป็นความผิดต่อแผ่นดิน การที่ศาลยกฟ้อง เพราะอัยการโจทก์ขาดนัดน่าจะ ไม่ตัดสิทธิ ผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นอีก เนื่องจากลักษณะของความผิดต่อแผ่นดินเป็นความผิดที่กระทบ กระเทือนความสงบสุขของสังคมส่วนรวม และการที่กฎหมายให้สิทธิราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ ฟ้องคดีดังกล่าวได้ ก็เพื่อให้ราษฎรได้ตรวจสอบการทำงานของพนักงานอัยการ อีกทั้งวัตถุประสงค์ ของการยกฟ้องตามมาตรา 166 นั้นประสงค์จะลงโทษโจทก์ที่ขาดนัดเท่านั้น เพราะฉะนั้นผู้เสียหาย ย่อมไม่ถูกตัดสิทธิมิให้นำคดีมาฟ้องอีก เพราะไม่ใช่วินิจฉัยที่สิทธิภาคีอาญามาฟ้องระงับ ตาม มาตรา 39 และหากกฎหมายประสงค์มิให้ผู้เสียหายนำคดีมาฟ้องได้อีกก็คง ได้บัญญัติไว้ชัดแจ้ง แล้ว เมื่อกฎหมายไม่ได้บัญญัติตัดสิทธิผู้เสียหายประการใดไว้จึง ไม่ควรแปลความไปในทางตัดสิทธิ แต่หากราษฎรผู้เสียหายเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีดังกล่าวด้วย ผู้เสียหายย่อมไม่สามารถยื่นฟ้อง เป็นคดีใหม่ได้ เพราะลักษณะของการเป็นโจทก์ร่วมนั้นโจทก์ร่วมต้องอาศัยสิทธิตามฟ้องของพนักงาน อัยการที่มีอยู่เดิม (คำพิพากษาฎีกาที่ 3833/2525)

แต่หากคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว สิทธิในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการเริ่มต้นและดำเนินต่อไปด้วยคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120, 121) จึงถือเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย เพราะฉะนั้นถ้าศาลยกฟ้องคดีดังกล่าวเนื่องจากพนักงานอัยการขาดนัด สิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายย่อมระงับไปด้วย

เมื่อศาลสั่งยกฟ้องตามมาตรา 166 แล้ว ปัญหาที่ว่าโจทก์สามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้เลยหรือโจทก์จะต้องร้องขอให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องใหม่ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ศาลสั่งยกฟ้องเสียก่อนจึงจะอุทธรณ์คำสั่งศาลได้นั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2109/2529 ว่า เมื่อโจทก์ประสงค์ให้ศาลชั้นต้นยกคดีขึ้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่ โจทก์จึงต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 166 วรรค 2 เสียก่อน โดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาล เพื่อศาลจะได้สั่งให้ไต่สวนคำร้องให้ปรากฏข้อเท็จจริงในสำนวนแล้วจึงจะพิจารณาสั่งให้ถูกต้อง

และในการที่โจทก์ขาดนัดไต่สวนมูลฟ้องนี้ เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคแรกบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วว่าให้ศาลยกฟ้อง เพราะฉะนั้นศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น เช่น ถือว่าโจทก์ขาดนัดให้จำหน่ายคดีไม่ได้ ถือว่าคำสั่งนั้นไม่ชอบด้วยวิธีพิจารณา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1574/2525) และหากโจทก์มิได้ขาดนัดไต่สวนมูลฟ้องแต่ศาลสั่งผิดว่าโจทก์ขาดนัด เช่นนี้ก็ต้องถือว่าคำสั่งศาลนั้นไม่ชอบด้วยวิธีพิจารณา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2528) โจทก์ไม่จำเป็นต้องขอให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องใหม่ตามมาตรา 166 แต่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ทันทีภายใน 1 เดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 198 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1194/2510) การจะใช้สิทธิในทางขอให้ไต่สวนมูลฟ้องใหม่ตามมาตรา 166 หรือจะใช้สิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 198 นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรจะพิจารณาจากหลักที่ว่า ถ้ากรณีปรากฏข้อเท็จจริงว่าเป็นเรื่องที่โจทก์ขาดนัดจริงและศาลสั่งยกฟ้องตามมาตรา 166 โจทก์ต้องขอให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องใหม่ตามมาตรา 166 ก่อน จะใช้สิทธิอุทธรณ์ทันทีไม่ได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2109/2529 ที่กล่าวแล้วข้างต้น แต่หากมีข้เรื่องที่โจทก์ขาดนัดเช่นกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1194/2510 ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่าพยานและทนายโจทก์มาศาลและได้ยื่นคำร้องขอเลื่อนคดีแล้ว ซึ่งกรณีเช่นนี้จะเรียกว่าโจทก์ไม่มาศาลไม่ได้ แต่ศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้เลื่อนคดีแล้วพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยถือว่าโจทก์ขาดนัด จึงเป็นกรณีที่ศาลสั่งผิด คำสั่งศาลดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยวิธีพิจารณา โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่ง เช่นนี้ไต่ทันทีตามมาตรา 198

โดยไม่จำเป็นต้องขอให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องใหม่ แต่ถ้าโจทก์ขอให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องใหม่ โจทก์ก็ต้องอุทธรณ์คำสั่งศาลดังกล่าวด้วย เพราะมิฉะนั้นหากโจทก์ไม่ใช้สิทธิอุทธรณ์ภายในกำหนด 1 เดือน ตามมาตรา 198 แล้วต้องถือว่าประเด็นว่าคำสั่งศาลชอบหรือไม่นั้น เป็นอันยุติไปแล้ว ดังที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1194/2510

เมื่อศาลพิจารณายานหลักฐานจากการไต่สวนมูลฟ้องแล้ว หากศาลมีคำสั่งประทับฟ้อง คดีมีมูล คำสั่งของศาลที่ทำให้คดีมีมูลนั้นเด็ดขาด แต่ถ้าศาลสั่งว่าคดีไม่มีมูล ให้ยกฟ้องโจทก์ โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา

ในชั้นอุทธรณ์นั้น โจทก์ย่อมอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย แต่ในกรณีที่อยู่อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ถ้าเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 6 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลยกฟ้อง เพราะคดีไม่มีมูลซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริง โจทก์จะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงว่าคดีโจทก์มีมูลไม่ได้ ต้องห้ามตามมาตรา 193 ทวิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 407/2524) เว้นแต่จะมีการอนุญาตให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 193 ตริ จึงจะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ ถ้าคดีที่ฟ้องมีหลายข้อหาและศาลมีคำสั่งว่าคดีมีมูลบางข้อหา ในข้อหาที่ศาลสั่งไม่มีมูลนั้นโจทก์ต้องอุทธรณ์ทันทีนับแต่ศาลสั่งภายใน 1 เดือน ตามมาตรา 198 จะรอไว้อุทธรณ์เมื่อมีคำพิพากษาคดีนั้นแล้วไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 538/2498) และถ้าเป็นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงพิจารณาพิพากษา เมื่อศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วว่าไม่มีมูลพิพากษายกฟ้อง คดีต้องอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ มาตรา 22 คือ ห้ามโจทก์อุทธรณ์ ในปัญหาข้อเท็จจริง

แต่ในชั้นฎีกานั้น เดิมเมื่อศาลชั้นต้นสั่งว่าคดีไม่มีมูลให้ยกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นว่าคดีไม่มีมูลให้ยกฟ้อง โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้แต่ตามประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2532 บัญญัติห้ามมิให้คู่ความฎีกาในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ เพราะฉะนั้นถ้าศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าคดีไม่มีมูล ให้ยกฟ้องและศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น โจทก์จึงฎีกาไม่ได้ไม่ว่าจะในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีผลกระทบต่อโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องโดยตรง ทั้งนี้ เพราะการไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์ (จำเลยยังไม่อยู่ในฐานะการเป็นจำเลย จึงยังไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งศาลใดๆ ทั้งสิ้น) เพราะฉะนั้นเมื่อศาลมีคำสั่งในชั้นไต่สวน

มูลฟ้อง โจทก์เท่านั้นที่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ ผลดีของบทบัญญัติดังกล่าวคือทำให้โจทก์ต้องให้ความสำคัญแก่การไต่สวนมูลฟ้องมากขึ้น เพราะหากโจทก์นำพยานหลักฐานมาสู้เพียงบางส่วนไม่พอแสดงให้ศาลเห็นว่าคดีมีมูล แล้วศาลมีคำสั่งยกฟ้อง หากศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น คดีโจทก์จะยุติในชั้นศาลอุทธรณ์เท่านั้น อีกกรณีหนึ่งคือการมีคำสั่งยกฟ้อง เพราะโจทก์ขาดนัดตามมาตรา 166 หากโจทก์ไม่มาศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยไม่ร้องขอ เลื่อนคดีหรือปราศจากเหตุผลอันสมควรศาลพิพากษายกฟ้องและไม่อนุญาตให้ไต่สวนมูลฟ้องใหม่ หรือไต่สวนมูลฟ้องใหม่แล้วยกฟ้องโจทก์ เช่นนี้ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น คดีโจทก์เป็นอันยุติในชั้นศาลอุทธรณ์เท่านั้น เพราะฉะนั้นโจทก์จะต้องให้ความสำคัญแก่การไต่สวนมูลฟ้องมากขึ้นโดยการยื่นคำร้องขอเลื่อนคดีในกรณีที่ไม่ว่างมาศาลได้ นอกจากนั้นจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็จะได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากขึ้น และยังมีผลดีต่อศาลคือทำให้คดีไม่ค้างพิจารณาในศาลฎีกามากอีกด้วย

1.2.3 บทบาทของจำเลยในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง

บุคคลผู้ถูกฟ้อง เป็นจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น นอกจากจะไม่มีฐานะเป็นจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(3) โดยผลแห่งบทบัญญัติมาตรา 165 วรรค 3 แล้ว ยังไม่มีฐานะเป็นผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(2) อีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าฐานะของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น เป็นเพียง "ผู้ถูกฟ้อง" เท่านั้น ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขและเรียกจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเสียใหม่ว่า "ผู้ถูกฟ้อง" จะเหมาะสมและตรงกับความเป็นจริงมากกว่า

ผลของการที่ถือว่าจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องยังไม่มีฐานะการ

เป็นจำเลย ทำให้จะมีการจับขัง หรือเรียกประกันเกี่ยวกับจำเลยอย่างใด ๆ ไม่ได้ แต่ในส่วนของจำเลยนั้น จำเลยก็ย่อมไม่มีสิทธิเหมือนอย่างจำเลยที่ได้ประทับฟ้องไว้พิจารณาแล้ว เช่นกัน แต่เนื่องจากการไต่สวนมูลฟ้อง เป็นกระบวนการกลั่นกรองมูลคดีที่มีขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่าจะไม่ต้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญาโดยปราศจากการกลั่นกรองของเจ้าหน้าที่ของรัฐในเบื้องต้นเสียก่อน และผลของการที่ศาลประทับฟ้องภายหลังการไต่สวนมูลฟ้องจะทำให้จำเลยผู้ถูกฟ้องนั้นตกเป็นจำเลยทันที เพราะฉะนั้นก่อนที่ศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป จึงควรให้จำเลยผู้ถูกฟ้องมีสิทธิบางประการในอันที่จะมีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงในการไต่สวนมูลฟ้อง แม้การไต่สวนมูลฟ้องจะเป็นเรื่องของการกลั่นกรองมูลคดี

ที่โจทก์นำมาฟ้อง แต่ก็ไม่ควรถือเป็นหลักเคร่งครัดว่าการไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างโจทก์กับศาลเท่านั้น โดยมีคำหนึ่งถึงจำเลยผู้ถูกฟ้องนั้นเลย ทั้งนี้ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 604/2492 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยมีสิทธิตั้งข้อสงสัยสิทธิในการมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ สิทธิในการรับสารภาพในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและสิทธิในการซักค้านพยานโจทก์ ส่วนสิทธิในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบ และสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาศาลชั้นนั้น เนื่องจากจำเลยยังไม่มีฐานะเป็นจำเลย จึงไม่อาจใช้สิทธิดังกล่าวได้

สำหรับสิทธิในการซักค้านพยานโจทก์นั้น เดิมก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2499 ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ หากจำเลยมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องศาลจึงจะยอมให้ทนายจำเลยมาซักค้านพยานโจทก์ได้ ถ้าจำเลยไม่มา จะตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ไม่ได้ เพราะตัวบทประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 วรรค 3 เดิมบัญญัติไว้ว่า "จำเลยจะมาฟังการไต่สวนหรือไม่ก็ได้ ถ้ามาจะมีทนายเพื่อช่วยเหลือซักค้านพยานโจทก์ก็ได้..." ต่อมาจึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรค 3 เป็นว่า "จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องโดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ก็ได้..."

เหตุผลที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิจำเลยเฉพาะแต่การแต่งตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ได้ แต่ไม่มีสิทธินำพยานมาสืบในชั้นนี้ เพราะการไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์ และในการไต่สวนมูลฟ้องนั้นศาลต้องการรู้เพียงว่าข้อกล่าวหาที่โจทก์นำมาฟ้องนั้นมีมูลหรือไม่ ไม่ต้องการฟังถึงขั้นว่าจำเลยผิดหรือไม่ผิดศาลไม่ต้องการฟังข้อแก้ตัวของจำเลย โดยศาลพิจารณาจากคำฟ้อง และพยานที่โจทก์นำมาสืบเพียงอย่างเดียว ดังนั้นโจทก์จึงอาจปั้นแต่งพยานหลักฐานใด ๆ มาแสดงต่อศาลก็ได้ เพราะเหตุนี้จึงจำต้องให้สิทธิจำเลยได้มีโอกาสซักค้านพยานที่โจทก์นำมาสืบเพื่อทำลายน้ำหนักคำพยานโจทก์ ทำให้ศาลเห็นว่าคำพยานนั้นไม่น่าเชื่อถือ หรือเพื่อให้เห็นว่าคดีของโจทก์เป็นที่น่าระวางสงสัย ไม่ควรที่ศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณา หรือมิฉะนั้นก็เพื่อให้กลับคำสั่งสนับสนุนคดีของจำเลยในโอกาสต่อไป ผู้เขียนมีความเห็นว่าสิทธิในการซักค้านพยานโจทก์นี้ จำเลยอาจกระทำด้วยตนเองหรือจะมีทนายมาช่วยเหลือก็ได้

ในการซักค้านพยานโจทก์นั้น หากการซักค้านพาดพิงถึงพยานเอกสารฉบับใด จำเลยหรือทนายจำเลยย่อมมีสิทธิส่งเอกสารเข้าประกอบถ้อยคำของพยานโจทก์ได้ จึง

เกิดมีหลักกฎหมายอีกประการหนึ่งจากแนววินิจฉัยของศาลฎีกาว่า นอกจากจำเลยจะมีสิทธิในการชก้านพยานโจทก์แล้ว ยังมีสิทธิยื่นเอกสารประกอบการชก้านพยานโจทก์อีกด้วย (ตัวอย่าง เช่น ภาพถ่ายเอกสารรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีของสถานีตำรวจ แผนที่แสดงเขตที่ดิน สัญญาซื้อขายหรือสัญญาวางมัดจำ สัญญาเช่า บันทึกที่โจทก์เซ็นรับเงิน หนังสือมอบอำนาจ เป็นต้น) โดยการยื่นเอกสารประกอบการชก้านดังกล่าวนี้ไม่ถือเป็นพยานเอกสารที่จำเลยอ้างและนำสืบ หากแต่เป็นเอกสารที่โจทก์เบิกความถึงและทนายจำเลยนำส่งศาลเพื่อประกอบถ้อยคำของโจทก์ให้ปรากฏรายละเอียดชัดเจนขึ้นเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 759/2508, 1885/2521, 904/2522, 2482/2527) ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า ไม่ว่าในการยื่นเอกสารประกอบการชก้านนั้นพยานโจทก์ตรวจดูแล้วยอมรับความถูกต้องทั้งหมด หรือถึงรับกึ่งปฏิเสธ หรือปฏิเสธว่าไม่ทราบ หรือไม่ยอมรับเอกสารที่ทนายจำเลยยื่นประกอบการชก้าน เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลน่าจะมิได้ลพินิจวินิจฉัยตามควรแก่กรณีได้ เช่น ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2482/2527 ซึ่งคดีนี้ทั้งโจทก์และจำเลยต่างอ้างภาพถ่ายเอกสารรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีของสถานีตำรวจนครบาลพลโยธิน ของวันที่ 21 มิถุนายน 2524 แต่ภาพถ่ายเอกสารที่โจทก์อ้างส่งศาล (เอกสารหมาย จ.4) นั้นมีข้อความถึงข้อ 8 เท่านั้น ส่วนภาพถ่ายเอกสารที่จำเลยอ้างประกอบการชก้านพยานโจทก์ (เอกสารหมาย ล.1) มีข้อความถึง ข้อ 9 และในการตอบคำถามชก้านพยานโจทก์ก็ตอบว่า ภาพถ่ายเอกสารที่โจทก์อ้างนั้นจะมีข้อความครบถ้วนหรือไม่ ไม่ทราบ และศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เอกสารหมาย จ.4 และ ล.1 ถ่ายมาจากต้นฉบับเดียวกัน ต่างกันเพียงว่า ภาพถ่ายเอกสารหมาย จ.4 ไม่ได้ถ่ายภาพให้ปรากฏข้อความในข้อ 9 เท่านั้น "...และภาพถ่ายเอกสารหมาย ล.1 ก็มีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับรองว่าเป็นภาพถ่ายอันถูกต้องตรงกับต้นฉบับ แม้พยานโจทก์จะไม่รับรองความถูกต้องข้อความในข้อ 9 เมื่อเป็นเอกสารราชการก็เป็นอำนาจโดยทั่วไปของศาลที่จะนำมาประกอบการพิจารณาได้" นอกจากนั้นก็มีความพิพากษาศาลฎีกาที่ 4030/2530 วินิจฉัยว่า "ในการได้สวนมูลฟ้องคดีนี้โจทก์อ้างตนเองเป็นพยาน ทนายจำเลยถามค้านโดยให้ตัวโจทก์ดูลายมือชื่อของผู้มอบอำนาจในหนังสือมอบอำนาจเอกสารหมาย ล.9 ตัวโจทก์เบิกความว่าลายมือชื่อดังกล่าวเป็นลายมือชื่อที่โจทก์เซ็นไว้จริง ถึงแม้จะเบิกความต่อไปอีกว่า จำเลยที่ 1 เป็นผู้ไปกรอกข้อความเองในภายหลัง ครั้งแรกโจทก์เซ็นชื่อไว้บนกระดาษเปล่า ก็ไม่เป็นการลบล้างคำเบิกความในส่วนที่ยอมรับว่าโจทก์ได้เซ็นชื่อไว้บนหนังสือมอบอำนาจเอกสารหมาย ล.9 จริง ฝ่ายจำเลยจึงมีสิทธิส่งเอกสารฉบับนี้ ซึ่งมีลายมือชื่อของโจทก์ให้ชัดเจน... การที่ศาลชั้นต้นรับฟังเอกสารฉบับนี้ชอบด้วยกฎหมายแล้ว..."

นอกจากจำเลยจะมีสิทธิที่จะมาฟ้องการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ และมีสิทธิในการคัดค้านพยานโจทก์ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคท้ายบัญญัติไว้แล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากจำเลยประสงค์จะให้การรับสารภาพในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ ก็น่าที่จะทำได้ แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องนี้ไว้โดยชัดแจ้งแต่ผลของการรับสารภาพจะทำให้ศาลประทับฟ้องโดยไม่ไต่สวนมูลฟ้องดัง เช่นคดีที่พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ไม่ได้ กรณีดังกล่าวศาลยังคงต้องไต่สวนมูลฟ้องอยู่ ผลของการรับสารภาพของจำเลยในคดีที่ราษฎร เป็นโจทก์นี้ เป็นได้แค่เพียงพยานหลักฐานชั้นหนึ่ง ซึ่งศาลจะนำไปพิจารณาประกอบกับพยานหลักฐานอื่นๆ เพื่อวินิจฉัยว่าคดีมีมูลหรือไม่เท่านั้น

1.3 เกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่ง "คดีมีมูล" ของศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดนิยามความหมายของคำว่า "คดีมีมูล" ไว้ คงมีเพียงมาตรา 2 (12) ที่บัญญัติว่า การไต่สวนมูลฟ้อง หมายความว่า "กระบวนไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหา และเมื่อพิจารณา จากตัวบทประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาษาอังกฤษแล้วพบว่า คำว่า "คดีมีมูล" นี้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Prima facie Case" และมีความหมายเป็นเช่นเดียวกัน คือ คดีมีมูล เป็นคดีที่โจทก์สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบแสดงให้ศาลเห็นได้ว่ามีพยานหลักฐานสนับสนุนข้อกล่าวหาที่โจทก์นำมาฟ้อง เพียงพอที่จะผ่านเข้าไปสู่กระบวนการในชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลต่อไป ได้ คงมีข้อแตกต่างกันเพียงว่าในการวินิจฉัยสั่งว่าคดีมีมูลตามกฎหมายไทยนั้นรับฟังแต่เฉพาะพยานหลักฐานของโจทก์เท่านั้น แต่ตามกฎหมายอังกฤษ จำเลยสามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อหักล้างให้ศาลเห็นว่าคดีโจทก์ไม่มีมูลได้ อันมีลักษณะ เป็นการต่อสู้คดีตามระบบกล่าวหาเท่านั้น

ในปัญหาว่าโจทก์ต้องนำพยานหลักฐานแค่ไหน เพียงไรมาสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง จึงจะพอแสดงให้ศาลเห็นว่า "คดีมีมูล" นั้น จากการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้ในการวินิจฉัยสั่ง "คดีมีมูล" ผู้เขียนพบว่าในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่าคดีมีมูลหรือไม่ ศาลอาศัยหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ในการนำพยานหลักฐานมาสืบแสดงให้ศาลเห็นว่าคดีที่โจทก์นำมาฟ้องมีมูลนั้น โจทก์ต้องนำสืบให้ปรากฏข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดที่ได้ฟ้อง จึงจะทำให้คดีโจทก์มีมูลอันศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป

(2) ในการนำสืบให้ปรากฏข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดที่ได้ฟ้องนั้น มิใช่หมายความว่าโจทก์เพียงแต่นำพยานหลักฐานมาสืบถึงข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการกระทำที่

อ้างว่าจำเลยได้กระทำผิดตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5) บัญญัติไว้เท่านั้น หากแต่พยานหลักฐานของโจทก์ต้องมีน้ำหนักพอที่จะยืนยัน หรือสนับสนุนให้ศาลเชื่อว่าข้อเท็จจริงแห่งคดีในเบื้องต้นรับฟังได้ตามที่โจทก์บรรยายไว้ในฟ้องนั้นจริง หรืออีกนัยหนึ่ง ข้อที่โจทก์นำมาฟ้องและโจทก์นำพยานหลักฐานมาสืบว่ามีมูลนั้น คือข้อเท็จจริงที่เมื่อโจทก์นำพยานหลักฐานเข้าสืบแสดงให้ศาลเห็นดังกล่าวแล้ว คำฟ้องโจทก์จะมีใช้การฟ้องเท็จ จึงจะถือได้ว่าคดีโจทก์มีมูล

(3) ในการวินิจฉัยว่า "คดีมีมูล" หรือไม่นั้น แม้ศาลจะฟังและพิเคราะห์แต่พยานหลักฐานของโจทก์ฝ่ายเดียว แต่อย่างไรก็ดีหากเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้ว่าการกระทำเช่นนั้นไม่มีความผิด เช่น ข้อยกเว้นที่ทำให้จำเลยไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 และ 331 บัญญัติไว้ ศาลสามารถสั่งยกฟ้อง คดีไม่มีมูลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้

(4) ในการไต่สวนมูลฟ้อง ศาลรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์ในระดับที่ว่าพอเชื่อว่าฟ้องโจทก์เป็นความจริงเท่านั้น ก็ประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไปได้ ไม่ต้องการฟังถึงขั้นที่ว่าจำเลยจะมีเหตุที่จะกระทำได้หรือไม่ (เช่น การกระทำโดยสำคัญผิดว่ามีเหตุที่จะกระทำได้) แต่ในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานโจทก์ในระดับที่ว่าจำเลยกระทำผิดจริงจึงจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ โดยโจทก์ต้องนำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้ดังฟ้องโดยปราศจากข้อแก้ตัวใดๆ ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นสิทธิฟ้องคดีหรือเหตุอันกฎหมายถือว่าไม่เป็นความผิด เช่น การป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ เป็นต้น มิฉะนั้นจะฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ ต้องพิพากษายกฟ้อง

2. ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากผู้เขียนได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ไว้ในบทที่ 1 แล้วว่าจะศึกษาเฉพาะ เรื่องการไต่สวนมูลฟ้องในคดีราษฎรเป็นโจทก์ มิได้ศึกษาในเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพราะฉะนั้นข้อเสนอแนะต่อไปนี้ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะเฉพาะในส่วนที่อยู่ขอบเขตของการศึกษาเท่านั้น

การไต่สวนมูลฟ้อง เป็นมาตรการในการตรวจสอบมูลคดีที่กระทำโดยศาล ภายหลังจากที่โจทก์ยื่นฟ้องแล้ว และก่อนที่ศาลจะรับฟ้องไว้พิจารณา โดยศาลจะต้องพิจารณาว่าคำฟ้องของ

โจทก์มีพยานหลักฐานสนับสนุนเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าคดีมีมูลสมควรที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาต่อไปในชั้นพิจารณาคดีหรือไม่ การไต่สวนมูลฟ้องจึงมีความมุ่งหมายในประการสำคัญคือ เพื่อคุ้มครองจำเลยมิให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยปราศจากพยานหลักฐานสนับสนุนและเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย ซึ่งตามกฎหมายไทยแล้วมีลักษณะกว้างมาก การไต่สวนมูลฟ้องเป็นการดำเนินการโดยศาลซึ่งจะต้องมีการสืบพยานโจทก์ และมีคำสั่งหรือคำพิพากษาว่าคดีมีมูลหรือไม่ ในแง่นี้จึงคล้ายคลึงกับการพิจารณาคดีคงผิดกันแต่ในเรื่องความมุ่งหมาย (คือการไต่สวนมูลฟ้องนั้นเพื่อพิจารณาว่าคดีมีมูลเบื้องต้นพอที่จะรับไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ ส่วนการพิจารณานั้นเพื่อฟังว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องหรือไม่) และแม้ว่าการไต่สวนมูลฟ้องจะเป็นการดำเนินการโดยศาลแต่ก็มีวัตถุประสงค์ ثانองเดียวกับ การสอบสวนคือ เพื่อฟังว่าคดีมีมูลพอที่ศาลควรรับฟ้องไว้พิจารณาพิพากษาต่อไปหรือไม่ กฎหมายจึงบัญญัติให้บาทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณามาใช้บังคับกับการไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่าแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้บัญญัติถึงนิยามศัพท์และหลักเกณฑ์การไต่สวนมูลฟ้องไว้เพียงในมาตรา 2(12) และมาตรา 162 ถึง 171 รวมทั้งสิ้น 11 มาตรา โดยมีบทบัญญัติที่เป็นเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องจริงเพียง 9 มาตรา คือ มาตรา 2(12), มาตรา 162, มาตรา 165 ถึง 171 เท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติบทบัญญัติทั้ง 9 มาตราดังกล่าวก็สามารถช่วยให้การดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาลเป็นไปโดยสะดวกเนื่องจากมีบทบัญญัติมาตรา 171 บัญญัติไว้ในลักษณะที่เปิดกว้างให้ศาลใช้ดุลพินิจนำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาและการสอบสวนมาใช้แก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม เพราะฉะนั้นในส่วนของบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะทันสมัย สามารถนำมาปรับใช้กับทางปฏิบัติได้เสมอ โดยไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้มีบทบัญญัติในเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้นแต่อย่างใด คงมีเพียงบางมาตราเท่านั้นที่ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเพื่อให้สอดคล้อง ตรงกับความเป็นจริงดังที่ได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตามแม้บทบัญญัติเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องจะมีความครบถ้วน เหมาะสมแก่การดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องดีอยู่แล้ว แต่จากการศึกษาผู้เขียนพบว่าในทางปฏิบัติยังมีข้อขัดข้องและข้อจำกัดบางประการที่ทำให้กระบวนการตรวจสอบหรือกลั่นกรองมูลคดีโดยการไต่สวนมูลฟ้องดำเนินไปได้ไม่สมดังความมุ่งหมายของการไต่สวนมูลฟ้องเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากกรณีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงในการไต่สวนมูลฟ้องของโจทก์ จำเลย และศาล ดังต่อไปนี้

- ในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาล แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 171 จะบัญญัติไว้ในลักษณะ เปิดกว้าง เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจนำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณาเข้าในการไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม แต่จากการศึกษาทางคำพิพากษาฎีกาพบว่าในทางปฏิบัติได้มีการนำบทบัญญัตินั้นพิจารณาเข้ากับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์น้อยมาก ทำให้การค้นหาความจริงในชั้นไต่สวนมูลฟ้องอันเป็นการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลที่ควรจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีใกล้เคียงกับความเป็นจริง กลับมีลักษณะจำกัดอยู่เพียงการค้นหาความจริงเท่าที่โจทก์นำมาแสดงต่อศาล ซึ่งเป็นที่เชื่อแน่ว่าโจทก์ย่อมต้องนำแต่พยานหลักฐานที่เข้าข้างตนมาเสนอต่อศาลเพื่อสนับสนุนคำฟ้องของตนเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นหากศาลวางตนเป็นกลางในการทำหน้าที่ไต่สวนคดีดังกล่าวก็จะมีแต่เพียงพยานหลักฐานที่จะแสดงว่าฟ้องโจทก์มีมูลเสียเป็นส่วนใหญ่

- ในส่วนของโจทก์ แม้โจทก์จะมีหน้าที่ประการสำคัญคือต้องนำพยานหลักฐานมาสืบแสดงให้ศาลเห็นว่าคดีที่ตนนำมาฟ้องมีมูล แต่เนื่องจากการฟ้องคดีของโจทก์ยังติดขัดอยู่กับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายแบบดั้งเดิมอยู่ กล่าวคือต้องการแก้แค้นตอบแทน และมุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนรวม ดังจะเห็นได้จากการศึกษาทางคำพิพากษาฎีกาว่า คดีที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นจำนวนไม่น้อยที่เป็นเรื่องของความรับผิดชอบแต่โจทก์กลับนำมาฟ้องเป็นคดีอาญาโดยหวังผลจะให้มีการชำระหนี้ทางแพ่ง เพราะฉะนั้นในการค้นหาความจริงในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจึงไม่อาจคาดหมายได้เลยว่าศาลจะได้รับความจริงทั้งหมดจากคำฟ้องและพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาสืบ

- สำหรับจำเลยนั้น เนื่องจากระบบไต่สวนมูลฟ้องนี้ เป็นไปเพื่อตรวจสอบมูลคดีของโจทก์ว่ามีมูลตามฟ้องเท่านั้น มิได้ต้องการถึงขนาดจะฟังว่าจำเลยกระทำผิดจริงหรือไม่ กฎหมายจึงบัญญัติให้จำเลยในชั้นนี้ยังไม่อยู่ในฐานะเป็นจำเลย และจำกัดสิทธิในการดำเนินคดีในชั้นนี้ไว้ให้มีสิทธิเพียงเท่าที่จะเป็นไปเพื่อความยุติธรรม ในประการสำคัญคือมีสิทธิชักค้ำพยานโจทก์เท่านั้น อันเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของทนายความเป็นสำคัญ ซึ่งหากจำเลยไม่อาจหาทนายความที่มีความสามารถพอได้ การคาดหวังว่าการชักค้ำของจำเลยจะช่วยให้ศาลเห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักหรือมีพิรุธ จึงเป็นไปได้อย่างยาก

จะเห็นได้ว่าการไต่สวนมูลฟ้องจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไรนั้น เป็นเรื่องที่ยื่นอยู่กับศาลเป็นสำคัญว่าจะใช้อำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ไปในทางใด

เพราะฉะนั้น เพื่อให้การไต่สวนมูลฟ้อง ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบหรือกลั่นกรองมูลคดีได้
อย่างมีประสิทธิภาพและ เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
จำเลยผู้ถูกฟ้องนั้น และ เพื่อป้องกันมิให้คดีขึ้นไปสู่ศาลโดยไม่จำเป็น ตรงตามความมุ่งหมายอัน
แท้จริงของการไต่สวนมูลฟ้อง ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขในบางประการ
โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) รูปแบบของการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องควรมีลักษณะที่ทำให้ศาลและโจทก์
ได้มีส่วนร่วมกันเพื่อค้นหาความจริงในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง เกี่ยวกับคดีที่ศาลจะนำมาวินิจฉัยมูลคดี
ให้ได้มากที่สุดเท่าที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายจะ เปิดช่องให้กระทำได้ ในข้อสำคัญคือการนำบทบัญญัติ
ในชั้นพิจารณาอนุโลมาใช้ในการดำเนินกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาลตามที่ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา 171 บัญญัติไว้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติที่จะช่วยให้อำนาจ
ในการค้นหาความจริงของศาลมีมาก และไม่จำกัดเฉพาะแต่พยานที่โจทก์นำมาสืบเท่านั้น คือ

มาตรา 228 ซึ่งบัญญัติว่า "ระหว่างพิจารณา โดยผลการหรือคู่ความร้องขอ
ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้" และ

มาตรา 235 ซึ่งบัญญัติว่า "ในระหว่างพิจารณา เมื่อเห็นสมควร ศาลมี
อำนาจถามโจทก์ จำเลย หรือพยานคนใดก็ได้"

ห้ามมิให้ถามจำเลยเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะจะเพิ่มเติมคดีโจทก์ ซึ่งบทพร่อง
เว้นแต่จำเลยจะอ้างตนเองเป็นพยาน"

ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการดำเนินคดีอาญาสากลนปัจจุบัน ซึ่งมีการนำ
การค้นหาความจริงของระบบไต่สวนมาใช้กับการดำเนินคดีอาญานชั้นก่อนการพิจารณาคดีของ
ศาล เนื่องจากการค้นหาความจริงของระบบไต่สวนมีข้อดี คือทำให้ได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยว
กับคดีได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากกว่าการค้นหาความจริงของระบบกล่าวหา เพราะมิใช่
แต่จะกระทำเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและ เพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ
เท่านั้น หากแต่รวมถึงข้อเท็จจริงที่จะแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดด้วย ซึ่งในชั้นก่อน
การพิจารณานี้ หากมีการตรวจสอบหรือกลั่นกรองข้อเท็จจริงเบื้องต้นมาดีแล้ว การดำเนินคดี
อาญานชั้นพิจารณาของศาลก็จะ เป็นไปโดยรวดเร็ว ทำให้คดีไม่ค้างพิจารณานชั้นศาลมาก
และจำเลยจะได้รับความคุ้มครองมากขึ้น โดยเหตุผลดังกล่าวจึงควรให้ศาลซึ่ง เป็นองค์กรที่

กฎหมายกำหนดให้เป็นผู้ทำหน้าที่ไตสวนมูลฟ้อง ได้มีอำนาจในการค้นหาความจริงในชั้นนี้ให้มากขึ้น ซึ่งได้แก่การที่ศาลเรียกพยานมาสืบเอง ได้ประการหนึ่งและการที่ศาลมีอำนาจสอบถามโจทก์หรือพยานโจทก์ที่นำมาสืบแสดงในชั้นไตสวนมูลฟ้องได้ ทั้งนี้ต้องเป็นการนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของการไตสวนมูลฟ้องด้วยคือกระทำเพียงเพื่อทราบถึงมูลคดีที่โจทก์นำมาฟ้องเท่านั้น เช่น จากการซักค้านของฝ่ายจำเลย ทำให้ศาลเห็นพิรุณของคำพยานโจทก์ที่เบิกความตามฟ้องโจทก์ เช่นนี้ ศาลสามารถสอบถามรายละเอียดในเรื่องนั้นหรือให้โจทก์นำพยานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นแต่โจทก์มิได้นำมาสืบในชั้นไตสวนมูลฟ้องมาสืบในนัดต่อไปได้ เป็นต้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่าในทางปฏิบัติ การนำบทบัญญัติมาตรา 228, 235 มาอนุโลมใช้กับการไตสวนมูลฟ้องนั้น สามารถกระทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 171 จึงไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนนี้ และเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องออกหมายเรียกพยาน หรือสอบถามพยานเอง และรับฟังคำพยานดังกล่าวในฐานะที่เป็นพยานของศาล

(2) ในการไตสวนมูลฟ้องคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ หากปรากฏแก่ศาลว่าคดีนั้นโจทก์ได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจด้วยแล้ว ไม่ว่าคดีนั้นพนักงานอัยการจะสั่งฟ้องคดีหรือไม่ก็ตาม ศาลสามารถเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาพิจารณาประกอบการไตสวนมูลฟ้องได้ ทั้งนี้เพราะในสำนวนการสอบสวนนั้นจะมีการสอบสวนบุคคล วัตถุ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้โดยละเอียดพอสมควรแล้ว ซึ่งหากศาลนำมาประกอบการไตสวนมูลฟ้องและใช้อำนาจตามมาตรา 228, 235 เรียกหรือสอบถามพยานเพิ่มเติมด้วยแล้วก็จะทำให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีมากขึ้น ทั้งนี้มิใช่ว่าศาลจะต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนเสมอไป และศาลจะรับฟังแต่สำนวนการสอบสวนโดยไม่ทำการสืบพยานบุคคลประกอบด้วยไม่ได้ เนื่องจากการไตสวนมูลฟ้องนั้น ศาลต้องไตสวนจากพยานบุคคลเป็นหลัก จะรับฟังแต่เพียงพยานเอกสารไม่ได้ ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 604/2492

ในทางปฏิบัติ การนำบทบัญญัติมาตรา 175 มาใช้กับการไตสวนมูลฟ้อง เพื่อมิให้เป็นอุปสรรคแก่การดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ผู้เขียนเห็นว่าศาลสามารถสั่งให้ส่งสำเนาการสอบสวนได้ ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1171/2514

(3) ภายใต้งบเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้จำเลยยังไม่อยู่ในฐานะการเป็นจำเลย และมีสิทธิเพียงซักค้านพยานโจทก์เท่านั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากเปิดโอกาสให้จำเลยได้ใช้สิทธิในการซักค้านอย่างเต็มที่แล้วจำเลยก็สามารถมีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงในชั้นนี้ได้เช่นกัน ซึ่งอาจกระทำได้โดยการให้ศาลตั้งทนายความให้แก่จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยอนุโลมบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณา มาตรา 173 เรื่องการตั้งทนายให้แก่จำเลยในชั้นพิจารณา มาใช้ในการไต่สวนมูลฟ้อง ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 171 บัญญัติไว้ กล่าวคือ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ก่อนเริ่มไต่สวนมูลฟ้องให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายให้ ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึงประหารชีวิต และในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 17 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มไต่สวนมูลฟ้องให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการก็ให้ศาลตั้งทนายให้ และในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 10 ปี ถ้าจำเลยแถลงต่อศาลก่อนเริ่มไต่สวนมูลฟ้องว่าจำเลยยากจนและต้องการทนาย ก็ให้ศาลตั้งทนายให้จำเลยด้วยการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งคือการนำบทบัญญัติเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ในการไต่สวนมูลฟ้อง (ตามมาตรา 171 ประกอบมาตรา 226) แต่จะต้องนำมาใช้อย่างไม่เคร่งครัดเหมือนดังคดีแพ่ง ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้จำเลยได้ทราบแนวทางการนำสืบของโจทก์และเตรียมตัวซักค้านพยานโจทก์นั้นได้ โดยถือเป็นหลักว่าโจทก์ต้องยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันนัดไต่สวนมูลฟ้องไม่น้อยกว่า 3 วัน ยกเว้นแต่ในกรณีที่โจทก์หลงลืม และอย่างน้อยโจทก์ต้องได้ยื่นบัญชีระบุพยานในวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง ก่อนที่จะเริ่มมีการไต่สวนมูลฟ้องนั้นแล้ว เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การกำหนดให้องค์การตุลาการเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยการไต่สวนมูลฟ้องเพียงอย่างเดียว ในขณะที่อำนาจในการฟ้องและดำเนินคดีอาญาของราษฎรผู้เสียหาย ยังคงกว้างมากเช่นนี้ อาจมีผลให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนยังไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะจากการศึกษาลักษณะการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาของราษฎรผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศพบว่า มีข้อจำกัดบางประการ เช่น มีการจำกัดประเภทคดี โดยราษฎรในประเทศเยอรมันจะฟ้องคดีได้เฉพาะในความผิดลหุโทษที่กฎหมายกำหนด และต้องปรากฏว่ามีการประนีประนอมยอมความกันก่อนแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ จึงจะสามารถนำคดีมาฟ้องเองได้ ราษฎรในประเทศฝรั่งเศสจะฟ้องคดีได้โดยการยื่นฟ้องทางแพ่ง

เพื่อให้พนักงานอัยการเข้าดำเนินการฟ้องคดีให้เท่านั้น หรือแม้กระทั่งในประเทศอังกฤษซึ่งถือ
 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ก็ยังมีการจำกัดประเภทคดีบางคดีไว้ว่าเฉพาะ D.P.P.
 เท่านั้นที่ฟ้องคดีได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าไม่ว่าจะเป็นการฟ้องคดีโดยราษฎรของอังกฤษ
 เยอรมัน หรือฝรั่งเศสก็ตาม กฎหมายกำหนดให้มีการวางเงินประกันหรือค่าธรรมเนียมใน
 ทานองเดียวกับคดีแพ่งด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการแกล้งฟ้อง และป้องกันความเสียหายอัน
 อาจเกิดขึ้นจากการฟ้องคดีโดยราษฎรนั้น ๆ ด้วย แต่เมื่อพิจารณาลักษณะการเป็นโจทก์ฟ้องคดี
 อาญาโดยราษฎรตามกฎหมายไทย จะพบว่ามีลักษณะกว้างจนเกินความประสงค์ของกฎหมาย
 กล่าวคือ การให้สิทธิราษฎรเป็นโจทก์ตามกฎหมายไทยนั้น วัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้มีการ
 ถ่วงดุลย์อำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี หรือไม่ได้
 ได้รับความเป็นธรรมจากการไม่รับดำเนินคดีให้ ผู้เสียหายย่อมฟ้องคดีดังกล่าวได้ แต่ในความเป็น
 จริงแล้วการฟ้องคดีอาญาของราษฎรกลับมีลักษณะกว้างกว่าสิทธิในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ
 และมุ่งถึงประโยชน์ส่วนตัว เป็นสำคัญ ผู้เขียนจึงเห็นว่านอกจากการกำหนดให้ศาลเข้ามามีบทบาท
 ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยการไต่สวนมูลฟ้องแล้ว การพิจารณาหาวิธีการ
 ควบคุมหรือจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีอาญาของราษฎรผู้เสียหาย ก็เป็นปัจจัยสำคัญซึ่งจะช่วยให้สิทธิ
 เสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้นด้วย